

Stemmeret for kvinder

Taler

Gina Krog

Dato

27 november 1885

Sted

Norsk kvindesags-forening,
Kristiania

- 1 Paa indbydelsen til at indtræde i Norsk kvindesags-forening er ikke opnaaelse af politisk stemmeret for kvinder nævnt som et af de specielle maal, vi skal arbeide til. Den passus, som kommer nærmest i berørelse med spørgsmaalet er følgende: "Tiden er vistnok ogsaa hos os inde til at reise det spørgsmaal, om det ikke er ret
- 5 og gavnligt, at kvinden høres ved afgjørelsen af forskellige samfundsanliggender", men, efter hvad jeg kan se, har ingen medlemmer herigjennem forpligtet sig til at støtte arbeidet for politisk kvindestemmeret.

- Det ligger alligevel nærmest at tro, at flerheden af denne forenings medlemmer
- 10 finder, at dette bør være et maal for vore bestræbelser, - angaaende principet er de enige, medens der vel kan gjøre sig afvigende synsmaader gjældende, naar spørgsmaalet tages frem som et praktisk anliggende og sagens detaljer kommer under diskussion.

- 15 Paa den anden side har jeg grund til at antage, at der nok kan findes en minoritet inden denne forsamling, som heller ikke i principet hylder kvindestemmeret; det er mig bekjendt at enkelte med et vist forbehold er gaaet med i vor forening, idet de mener, at vi allerede i vort program er gaaet for vidt og har optaget for meget, og der tør være adskillige her tilstede, som har betænkeligheder og tvil
- 20 ligeoverfor dette spørgsmaal.

Naar jeg derfor vil forsøge at tilbageslaa de væsentligste principinvendinger, som pleier fremkomme som argument mod kvindestemmeretten, da er dette især beregnet paa denne mulige minoritet blandt mine tilhørere.

25

Men jeg er jo imidlertid saa heldig, at jeg ikke derfor behøver at tale aldeles forudsætningsløst. Det forbund, vi har dannet, er dog i kraft af noget fælles, det program, vi kan forudsætte enighed om, er: forbedring af kvindens kaar,

30 udvidelse af hendes virkekreds, hvad vi alle vil, er fremskridt.

Jeg kan saaledes fritage mig for at drage tilfelts baade mod det orientalske og det feudale kvindeideal. Og jeg kan med det samme slippe at svare paa hele den gruppe af indvendinger, som tager sit udgangspunkt i det ræsonnement, at
35 besiddelse af borgerrettigheder skulde skade kvinderne. Den mening, at kvinderne skulde blive mindre skikkede til at opfylde sine specielle pligter ved at blive meningsberettigede borgere i staten, kan vanskelig staa sig mod sund sans og en smule eftertanke, og de vulgære paastande om, at kvindeligheden skulde gaa sin vei ved at komme i berørelse med de almene interesser og det offentlige
40 liv, har ikke mere værd.

Kan vi ikke ganske kort imødegaa dem saaledes: enten har de specielt kvindelige egenskaber, man tillægger os, virkeligt værd, er dybt begrundede i vort væsen, og da vil de ikke forsvinde, de vil netop paa det større virkefelt finde rigere og
45 mangfoldigere aabenbaringsformer, eller de er efemere og kunstig tilføjede, da vil de kanske forsvinde, men der er da ingen grund til at sørge over tabet af saa uægte varer.

Vi bør da heller ikke indlade os i disput med de faa, som oprigtig mener, at
50 kvinderne er altfor ophøjede, poetiske væsener til at have noget med den prosaiske, simple politik at gjøre, der findes vist ikke nogen af disse madonnadyrkere blandt mine tilhørere.

De almindelige indvendinger derimod, som tager sit udgangspunkt i det
55 ræsonnement, at staten ikke vil være tjent med, at kvinderne faar borgerrettigheder, skal vi se lidt nærmere paa.

Saaledes lyder formelen for denne paastand: Kvinderne mangler som regel: fasthed, upartiskhed, stort syn paa tingene, uhildet dømmekraft m. m. m., som
60 kan sammenfattes i begrebet overlegenhed, altsaa kan de ikke være aktive borgere i staten. Det er vist sandt, at de færreste kvinder er i besiddelse af alle disse udmærkede egenskaber, og hvis kvinderne var paa vei til at begive sig ind paa et territorium, hvor disse dyder og kun disse dyder var og altid havde været de raadende, saa vilde jeg paa det indstændigste fraraade dem at overskride
65 grænsen, jeg vilde minde dem om, at de var skrøbelige væsener, som ikke maatte betræde hellig grund.

Men det er nu engang ikke olympen, vi vil storme. Det er ikke blot heroiske
70 egenskaber, som er raadende i det samfund, som vi vil ind i.

Under de sidste aars begivenheder, da saa meget af det, som var skjult, er
kommet frem for lyset, har da vi, som har været tilskuere, kun seet det, som var
stort og godt. Har vi ikke ved siden af dette, seet adskilligt smaat og ynkeligt:
75 kjævl om ord, personlig forfølgelse, skjældsord, feighed og løgnagtighed m. m.
m., som man har pleiet at sammenfatte under begrebet kjærringagtighed.

Men misforstaa mig nu ikke, som om jeg har isinde at fremstille mændenes
daarligheder, for at kvindernes dyder kan skinne desto klarere. Intet er efter min
80 smag triviellere end saadan mandjevning, og ingenting er desuden lettere end at
staa udenfor kampen og raabe ak og ve over de stridende. Nei, hvad jeg har villet
fremhæve er, at det er et grundfalsk ræsonnement, naar man - hvad der meget
almindelig sker -, som et afgjørende argument mod at give kvinden
borgerrettigheder, fremhæver kvindernes skrøbeligheder, idet man forudsætter
85 staten som en idealstat, borgerne som idealborgere, istedetfor at fremstille det
statsborgerlige samfund som et ufuldkomment menneskeligt samfund. Og saa
vil jeg minde om, at de daarlige egenskaber, som man fortrinsvis tillægger
kvinderne, det er netop dem, som næres i smaa og forpinte forhold, og et af vore
bedste slagord for tiden er dette: store forhold føder store evner.

90

Historien giver heller ikke det vidnesbyrd, at kvinder har vist mangel paa
politisk evne, hvor denne evne har været fordret hos dem.

En egen farve faar ofte disse anklager for politisk uskikkethed fra det ene - det
95 liberale partis side. Det gaar ikke an, siger disse, at give kvinder stemmeret, de vil
blive saa konservative, stanse fremskridtet. Hvor har man nu egentlig denne
sikre overbevisning fra? Er det ikke i regelen paa et meget snevert omraade, man
anstiller sine undersøgelser, eller, hvis man tager historien til iagttagelsesfelt, er
det da ikke ofte ud fra en overfladisk opfatning af fænomenerne eller fra en
100 snever tolkning af liberalismens væsen, at man drager sine slutninger? Det er
sandt, at vi ofte har seet det sørgelige syn, kvinderne som de villigste redskaber til
at holde masserne stængt inde i aandsmørke og trældom; det er sandt, at
kvinderne ofte lader sin religiøsitet og sin tro kue og binde under sneverhjertet
klerikalisme, men hvis vi her fik revet ud den hele kjæde af aarsag og virkning,
105 saa behøvede det ikke vise sig, at dette har sin grund i nogen fastgroet og
uovervindelig konservatisme hos kvinderne. Det er ogsaa ganske vist saa, at

kvinderne ikke altid begeistret har flokket sig om den politiske liberalismes banner, men er da det saa underligt, naar den frihed, som har været forkyndt, kun har været en frihed for mænd?

Naar befrielsen og fremskridtet har gjældt menneskeheden i det hele, da har ikke altid kvinderne vist ligegyldighed. Se ved de store religionsskifter. Ved kristendommens gjennebrud, da var det ikke kvinderne, som var dødvægten. Heller ikke var det nogen passiv og daarlig rolle de amerikanske kvinder spillede ved negerslaveriets afskaffelse.

Og hvor de patriotiske følelser og de enkelte folks helligste ret krænkes, der er det ikke kvinderne, som lader ilden slukke.

Jeg har aldrig hørt de polske kvinder klandre for mangel paa handlekraft og fædrelandssind, heller ikke, at de russiske kvinder staar tilbage for mændene i udholdenhed og mod. Og for at holde os paa et snevrere omraade fra den allersidste tid: i England er det den almindelige erfaring, at siden kvinderne blev medlemmer af fattig- og skolekommission, er der rusket ganske anderledes op i vane og slendrian end tidligere.

Ved de sociale opgaver, som tiden nu lægger frem for folkene, kunde det nok være, at det blir kvinderne, som kommer til at gaa i fortroppen. Og her maa jeg faa lov til at komme frem med min egen personlige mening: den, at tiden og samfundene specielt kræver kvinderne direkte medvirkende. Jeg vil nu nødig forøge forvirringen ved at føie min definition af begrebet kvindelighed til de mangfoldige andre, jeg ser i en forstand kvindesagens opgave netop i at befri de enkelte kvinder fra kollektivet "kvinden". "Vi fruentimmer er nu saa forskellige vi", siger Gina Ekdal. "Nogen har det paa en vis og andre paa en anden". Det skal vi lægge os paa hjerte, "vi er indbyrdes saa rent forskellige". Hvad vi mest maa holde oppe i bevidsthederne er dette: kvinderne som menneskelige individer, kvindernes ret til fri personudfoldelse. Men alligevel, jo mere jeg har tænkt over disse ting, desmere er jeg kommet til den opfatning, at hvert køn for sig alene, i det store og almindelige taget, ogsaa ræpræsenterer en aandelig ensidighed, og jo mere jeg har lyttet efter og ment - ogsaa jeg - at fornemme af sammenhængen og det store pulsslag, des mere er jeg kommet til den tro, at hvad tiden længes efter, det er kvinderne: menneskene med de moderlige hjerter. Moderligheden, frigjort fra det abeagtige, virkende stort og aandeligt, i sin livgivende, nærende, omfattende karakter, det er det samfundene trænger.

Thi den ensidig mandige, den krigersk-eventyrlige aand, kan ikke alene bringe menneskeslegten frem. Se paa de moderne kultursamfund den dag i dag. Med
150 alle vore glimrende intellektuelle erobringer staar vi dumme og forknytte
overfor de sociale spørgsmaal. Mens vi hurtig og rastløst skaffer os indsigt i den
fysiske naturs kræfter, ligger vi med vore moralske instinkter langt tilbage i
barbariet, og medens herlige værker af kunst bringer glæde til de faa
begunstigede af os, som forstaar at føle skønhedsglæde, lever den store mængde
155 et liv, som ikke er værd at leve. Jeg anser det da heller ikke for en tilfældighed, at
paa samme tid, som kvinderne reiser sig i alle land med stærkere og stærkere krav
paa deltagelse i det menneskelige fællesarbejde, paa samme tid trænger det hele
sociale existence-spørgsmaal sig nærmere og nærmere ind paa staterne med krav
paa løsning.

160 Og i pagt med kvindernes aand er alt det, som er nyt og spirende i tiden: Den
begyndende ansvarsfølelse ligeoverfor den kommende slekt, det ulmende had til
krigersk eventyr-politik og længsel efter fredelige tilstande, efter bredere kultur,
efter højere moral, hele den altruistiske følelses vækkelse. Og hvad der i tiden er
165 længsel og spire, det vil vel i fremtiden blive energi og væxt. Efter min mening er
det derfor ikke alene raat og tarvelig følt, men ogsaa grovt og taabelig tænkt, naar
August Strindberg siger: "Intet spørgsmaal er kommet saa ubeleiligt som
kvindespørgsmaalet nu. Da samfundet stod i to klare partier, de sultne og de
mætte, saa splittedes de, og man fik to nye partier, mænd og kvinder".
170 Spørgsmaalet om fattige og rige vil nok neppe løses uden kvindernes
medvirkning.

Men det kan ogsaa være os nogenlunde ligegyldigt, hvad Strindberg siger. Lad
blot de gamle afgudsdyrkere og de nye smaa paradoxfabrikanter slaa sig sammen
175 mod os. Aarhundredets store profeter er med os. Jeg kunde lade dem komme
frem her og vidne for denne tro: fremtidsmagterne er i forbund med kvinderne.

Men dermed havde jeg jo rigtignok intet bevist. Det er jo netop dette med
profetierne, at de foreløpig ikke lader sig bevise.

180 Jeg erkjender da - for at komme tilbage til, hvad vi gik ud fra - at jeg slet ikke har
bevist, at fremskridtsmændenes frygt for, at kvinderne vilde blive altfor
konservative er ugrundet. Men det behøver da heller ikke bevises. Thi selv om
vore liberale frygtede, ja selv om de vidste, at kvinderne vilde benytte sine nye

rettigheder til at modarbejde deres planer, saa kan de ikke modsætte sig kvindestemmeretsprincippet uden at komme i strid med sine egne principer.

Fra reaktionært standpunkt - ganske vist - der kan vor fordring tilbageslaaes.

190 Hvor princippet er: de enkelte faa skal regjere, alle de andre skal lade sig regjere, der kan det være rimeligt at modsætte sig, heller ikke er uretfærdigheden mod kvinderne saa stor, naar de deler skjæbne med alle mænd paa de faa regjerende nær.

195 Men de liberales program er ikke det netop, at alt, som findes i samfundet skal faa ret til representation i samme forhold som de - naar beskyttelsessystemet er ophævet - forstaar at gjøre sine Krav gjældende?

Heder det ikke, at jo bredere selvregjeringssystemet blir gennemført, desto
200 lykkeligere blir landet. Hvor ofte har ikke vore liberale herhjemme i den senere tid fortalt sine modstandere, at hvis en mening har evne til at arbeide sig op til majoritet, saa har den dermed bevist sin levedygtighed og sin ret til at blive en praktisk sag, har de ikke ofte sagt, at hvis de konservative - ifølge den nye statsskik - igjen kommer til at raade, saa er det ret og billigt, thi det beviser kun,
205 at det hele samfund foreløbig ikke er modnet til større fremskridtshastighed. Vore fremskridtsmænd kan ikke i princippet vende sig imod os, uden at deres egne udtalelser vender sig mod dem som slag i ansigtet.

Fra de kvindelige aands-evners art og grad og forhold til mandens evner kan
210 overhovedet ingen modstand reises. I de stater, hvor der er almindelig mandsstemmeret er den garanti, som direkte sættes for mænds intelligens og moralitet, at de ikke skal være vanvittige, idioter og forbrydere. Om man vil paastaa, at gennemsnitskvinden staar under gennemsnitsmanden ikke blot i fysisk og intellektuel kraft, men ogsaa i moralsk styrke og alle dyder, er dette dog
215 ingen grund til at holde kvinderne ude. Det eneste fundament for en negtelse maatte da være, at den i intelligens og moral rigest udstyrede kvinde staar under den daarligst udstyrede normale mand. Men det paradox tror jeg alle dage vil vente paa sin apostel.

220 Og naar man maa forkaste underlegenhedslæren som oppositionsbasis, saa kan man endnu mindre reise opposition ved at hævde artsforskjel mellem mand og kvinde. Hvis kvinden er aandelig forskjellig fra manden, da er det en grund mere til at give hende politiske rettigheder.

Er alle de, der har indflydelse paa sager, der berører hendes interesser, forskellige fra hende, da er der grund til at frygte, at hendes interesser ikke blir ordentlig varetaget.

230 De fleste ting, som forhandles inden landenes lovgivende forsamlinger vedrører kvinder ligesaameget som mænd, enkelte sager kvinder mere end mænd. Og jo mere man bliver færdig med de fundamentale politiske spørgsmaal og sager af mere social natur træder i forgrunden, desmere vil det gjælde, at afgjørelsen kommer til at gribe ind i de enkelte kvinders skjæbne, de enkelte hjemms lykke. Er
235 der rimelighed i, at kvinden ikke skal have indflydelse paa tilbliven af love, som angaar skole og kirke, moderens forhold til hendes barn, hustruens til ægtefællen, for ikke at tale om dem, som angaar hendes eget kjøns sikkerhed.

Jeg synes ogsaa, at vi af og til ser de sørgelige følger af, at mænd er alene om at
240 give de love, som baade kvinder og mænd maa adlyde.

Altsaa fordi vi som menneskelige individer har interesser at forsvare, og fordi vi som kvinder har interesser at forsvare, kan vi fordre vor ret.

245 Mod kvindernes ligestillethed i borgerlig henseende hører man stundom en ganske speciel indvending, som vistnok efter de flestes mening ikke gjælder stort, men som jeg dog ikke vil undlade at berøre. Kvinderne vil, siger man, begunstiges ved at opnaa stemmeret, idet de ikke bærer de samme byrder som mændene. Kvinderne forsvarer ikke i krigstilfælde sit land, de er fritaget for
250 værnepligt. Jeg skal nu først minde om, at det ikke er overladt kvinderne selv at vælge, om de vil udøve værnepligt, ud fra et vist synspunkt kan dette endog opfattes som en ret, som er berøvet de enkelte kvinder. Sagen er, at staten ikke vilde se sin fordel i at lægge denne pligt paa kvinderne. Ogsaa enkelte stillinger fritager jo mænd fra værnepligt, efter den nugældende værnepligtslov er
255 geistlige embedsmænd, lodsoldermænd og faste lodse fritagne, efter de ældre love mange flere. Hvad der motiverer, at hele klasser af mænd fritages fra værnepligt maa vel være, at de forudsættes at gjøre staten større tjeneste ved at arbeide i sit specielle kald end ved at yde militærtjeneste, men det samme kan jo med fuld føie siges og har ofte været sagt om kvinderne.

At landets lovgivning ikke gjør forsvarsevnen til grundbetingelse for stemmeret fremgaar deraf, at de til militærtjeneste udygtige mænd ikke berøves sin

stemmeret.

265

Kan man ikke ud fra hensigtsmæssighedshensyn negte kvinderne borgerrettigheder, saa kan man det endnu mindre ud fra retfærdigheds- og billighedshensyn. Efter min mening ligger ingen sag inden det hele - jeg kan vel kalde det internationale - kvindesagsprogram saa klar som denne.

270

Idet jeg nu vender mig til dem, som i principet er enig med mig, og vi optager sagen som et praktisk anliggende, der har aktuel betydning i vort eget land, skal vi først tage nøie sigte paa, hvilket bestemt maal det er, vi vil naa. Vi kan vel forme det saaledes, at hvad vi ønsker at opnaa er, at kjønnet ikke længere skal ansees som en hindring for erhvervelse af politiske rettigheder. Den reform, vi ønsker gennemført, skal naturligvis ikke gaa ud paa at give kvinderne nogen slags særrettigheder i egenskab af kvinder. Den eneste forandring i grundloven, som blev nødvendig, var derfor en tilføjelse eller omredigering, hvorved opnaaedes, at de kvinder, som nu opfylder de gjældende stemmeretsregler, fik anledning til at udøve sin stemmeret.

280

Tager vi for os stemmeretsreglerne, som de lyder efter grundlovsforandringen i 1884, finder vi, at det blot er de betingelser, som nævnes i litr. a: "at være eller have været embedsmænd", som for tiden ikke kan opfyldes af kvinder i vort land, medens der intet er iveien for, at de i de øvrige litr. nævnte betingelser kan fyldestgøres af kvinder. Der er kvinder, som eier gaard, som er kjøbstadsborgere, og som er skattelignede efter en indtægt af mindst 800 kr. i byen og 500 kr. paa landet.

285

Hvormange kvinder, der ved stemmerettens udvidelse til dem vilde fylde disse betingelser, har jeg ikke seet mig istand til at skaffe oplysning om, da der for disse forhold ikke foreligger nogen offentlig statistik.

290

Med sikkerhed kan man imidlertid udsige, at deres antal i forhold til mændenes vil blive lidet. Saaledes vil den store klasse af gifte kvinder ifølge den nuværende formuesretlige ordning være udelukket. Dette, at forholdsvis faa kvinder i den første tid vil komme til at indtræde i de stemmeberettigede borgeres klasse, bør nu fra vore modstanderes side ikke kunne anvendes som argument mod reformens antagelse. Det maa jo netop give en høi grad af betryggelse ligeoverfor de frygtede virkninger; og ogsaa vi kan finde det heldigt, at de nye love fra begyndelsen virker langsomt, og at fremskridtshastigheden bliver i forhold til de

295

300

øvrige reformers udviklingsfart.

305 Der er nu dem, som mener, at ingen grundlovsforandring er nødvendig, at
loven, som den staar, berettiger kvinden til at udøve stemmeret, thi
"stemmeberettigede ere de norske borgere", heder det. Sproglig kan nu vistnok
borgere omfatte kvinder, da borgerinder er et ord, som ikke kan siges at have
synderlig hjemmel i vort sprog. Det kan i forbindelse hermed være af interesse at
310 se, at der lige efter vor grundlovs affattelse for et øieblik dukkede op en tvil, om
ordet borger var adækvat nok betegnelse. En og anden af fædrene paa Eidsvold
har kanske havt en anelse om, at dette spørgsmaal engang vilde reises, ja har
kanske allerede seet det fremme i Frankrig. Condorcet havde jo i 1790 i sit skrift:
"Sur l'admission des femmes au droit de cité", gjort fordring paa stemmeret for
315 kvinder i et foredrag, saa ombygget med argumenter, at man har sagt, det den
dag idag kunde staa som en artikel i et af de engelske kvindestemmeretsorganer.

Vist er det, Sibbern foreslog i 1816 at ved § 50 i grundloven skal der til
"stemmeberettigede ere de norske borgere" føies ordene "af mandkjøn." -
320 Konstitutions-komitéen siger herom i 1818. "Hensigten med dette tillæg maa
naturligvis være den bestemt at vise, at kvindekjønnen ikke er stemmeberettiget,
men eftersom at vore fruentimmer endnu ikke har gjort fordring paa at deltage i
statsstyrelsen, saa kan heller ikke §'en forsaavidt misforstaaes, og det foreslaaede
tillæg bør efter komitéens formening baade som unødvendigt og lidet
325 passende forkastes."

Nu hvorum alting er, saa kan vi - synes jeg - ikke uden at gjøre os skyldig i
bogstavfortolkning betragte det, som om de norske kvinder er i besiddelse af
stemmeret, i hele folkets almindelige bevidsthed er kvinderne udelukket og efter
330 lovens mening ogsaa.

Og om nu en og anden kvinde vilde forsøge experimentet - hvad jeg har hørt
ymte om de vil - og sans phrase gaa op til urnen med sin stemme-seddel, saa tror
jeg ikke, at synderligt var vundet ved det. Det kunde rigtignok være ganske
335 morsomt at se, hvad modtagelse de fik, en ganske kvik aabningsceremoni kunde
det være, men heller ikke stort mere. Efter den erfaring, man har høstet i andre
land, har heller ikke denne formelle methode vist sig at være synderlig virksom.

Jeg venter mig da ogsaa mindre diskussion inden vor forsamling om
340 fremgangsmaaden end om tiden for at bringe forslaget til

grundlovsforandringen frem. Min og flere baade kvinders og mænds mening er det, at det bør ske saa snart som muligt, at altsaa et forslag bør ind for stortinget i 1886. Men det kan vel være, at ligesaa mange vil foreslaa tiden udsat.

345

Jeg ved at adskillige af vore demokrater ræsonnerer saaledes: Vistnok skal kvinderne med tiden faa stemmeret, men først maa vi have gennemført almindelig mandsstemmeret. Men hvorfor først? Naar man mener, at der ligger uretfærdighed i, at saa mange selvhjulpne individer er udelukket fra at, udøve
350 indflydelse paa valget af dem, som skal representere deres interesser, naar man siger med de engelske og amerikanske demokrater: "at betale skat uden at være repræsenteret er tyranni", bliver da ikke det første skridt, man maa gjøre imod en retfærdigere ordning at udstrække rettighederne til dem, der som individer allerede opfylder de betingelser og betaler de skatte, som staten nu kræver, og
355 som kun udelukkes, fordi de er kvinder. Jo længere vi fjerner os fra det landsfaderlige regjeringssystem, desto større blir uretfærdigheden ved at udelukke alle kvinder. Og naar det kommer til stykket, kan det kanske gaa senere med at faa reformen gennemført, naar først alle mænd regjerer, der kan være grund til at frygte, at mandfolkoppositionen da vil blive seigere end før.

360

Og den almindelige mandsstemmeret, naar den ikke samtidig er menneskestemmeret, har den altid vist sig at være af det gode? Det er ikke blot vore høreblade, som fortæller os, at der i Amerika viser sig tendens til, at hæderlige folk trækker sig bort fra det politiske liv. Frisindede amerikanske
365 fædrelandsvenner omtaler det samme med sorg og søger midler, der kan kurere sygdommen.

En mere varmhjertet arbeideren, en mere yderliggaaende demokrat end den amerikanske forfatter Henry George findes neppe. Han skildrer med mørke
370 farver den politiske korrupsion i sit land, men i slutningskapitlet i sin bog "social problems" siger han: "Jeg er kommet til den overbevisning, at en stor del af den samvittighedsløshed, som vi blir vidne til, ogsaa hvor det gjælder offentlige sager af den høieste vigtighed, har sin grund i den kjendsgjerning, at vi udestænger vore kvinder fra at tage del med os i arbeidet. Det er min faste tro, at vi gjør os
375 skyldig i et stort misgreb, naar vi berøver det ene kjønn stemme i de offentlige sager, og at vi paa ingen bedre maade kan forøge den sum af intelligens og offervillighed, som er nødvendig til løsningen af de sociale problemer end ved at give vore kvinder politiske rettigheder."

Endel af kvindesagens venner har jeg igjen hørt ræsonnere saa: Vi vil, naar tiden kommer, arbeide for stemmeret, men først maa vi have alt det andet paa vort program gennemført, vi maa ikke begynde paa toppen, kvinderne er ikke modne til politiske rettigheder. Først maa der vokse op en ny slegt af sundere, 385 sterkere, mere oplyste og udviklede kvinder.

Nu hvis vi skulde være tvunget til at lægge alt det andet arbeide tilside for at begynde denne agitation, vilde jeg have betænkeligheder, men det er jo ingenlunde meningen, og jeg indser ikke, hvad der er iveien for at begynde 390 arbeidet for dette, samtidig med, at vi fortsætter arbeidet for de øvrige sager paa vort program. Vi behøver vist ikke at frygte, at det vil gaa for hurtig med reformens gennemførelse. Endskjønt jeg ved, at forslaget inden vort storting vil faa flere baade talentfulde og trofaste talsmænd, saa anser jeg det alligevel ikke umuligt, at der vil være vokset op en ny slegt af kvinder, før vi staar ved maalet. 395 Det gaar ikke altid saa hurtig i andre lande heller. I vort naboland fik rigtignok et forslag i denne retning en mærkværdig gunstig modtagelse i rigsdagen 1884. F. T. Borgs motion om valgret og valgbarhed for kvinder til andra kammaren faldt mod blot 9 stemmers overvegt. Men saa er interessen for kvindernes sag i det hele i Sverige af langt ældre dato end her. Allerede fra aar 1859 har der saaledes 400 existeret et tidsskrift, som har været organ for de svenske kvinders interesser. I de nordamerikanske fristater, hvor den hele bevægelse tog sin begyndelse i 1848, har kvinderne endnu blot politisk stemmeret i tre territorier. I hele det britiske rige er det, saavidt jeg ved, blot øen Man, hvor kvinderne, siden 1881, har politisk stemmeret. Skal man tro valgkandidaters løfter, saa ser det rigtignok ud 405 til, at reformen nu snart vil være gennemført i England, hvor forslaget første gang kom ind for parlamentet 1868. Hvis saa er, har det rigtignok ikke taget en hel menneskealder her, men den angelsaksiske race med sin følelse af kraft og sin stolte selvtillid har mere mod til at gennemføre betydningsfulde reformer end alle andre.

410 Forøvrigt benægter jeg, at de kvinder i vort land, som ved grundlovsforandring fik stemmeret, skulde mangle evne til at stemme som fornuftige mennesker. Forslaget kunde for den sags skyld gjerne blive lov ved første anledning. I selve opfyldelsen af betingelserne skal jo garantierne for individets duelighed ligge. 415 Og man har mere sikkerhed for, at de kvinder, som stemmeretten blev udvidet til, er i besiddelse af den fornødne intelligens, kundskab og selvstændighed, end mange af de mænd, som allerede nu er i besiddelse af stemmeret, thi de fleste kvinder, som har arbeidet sig frem til en saavidt uafhængig stilling, som i de

420 gjældende stemmeretsregler forudsættes, har havt flere hindringer at overvinde
end mændene. Det er ofte paa ganske anderledes ubanede veie, de har maattet
gaa.

425 Stemmerettens erhvervelse vil da ogsaa praktisk kunne hjælpe os til at fremme de
andre sager paa vort program. - Her i vort land, hvor de samme betingelser
sættes for kommunal og politisk stemmeret, ser jeg saaledes ingen logisk grund
til først at optage en stor kamp for kommunal stemmeret alene. En anden ting
er det, at det maaske er den kommunale, man først vil tilstaa os.

430 Men allermindst maa vi med hensyn til kvinderne glemme, hvad i den senere tid
saa ofte og med rette er blevet fremholdt: rettighedernes og ansvarets
opdragende magt. Det er netop kvindernes opdragelse vi arbejder for, naar vi
kjæmper for stemmeret. Det er ikke paa toppen vi begynder.

435 Rettighedernes besiddelse maa udigjennem tiderne skabe mere almensans, mere
omfattende interesser, og det vil bedre end noget andet hjælpe kvinderne til at
blive af med det barnagtige og jaalede, eller smaalige og bitre, som de gamle
forkrøblende tilstande har frembragt. Naar man fortæller os om kvinderne i
Wyoming, at de er blevet sterkere i evnen til at tænke, har faaet bredere syn og er
440 blevet mere fædrelandssindede, ligesom de er blevet mere skikkede til at opdrage
sine børn til gode borgere, siden de kom i besiddelse af politiske rettigheder, saa
vil dette ikke forbause nogen, som har tænkt ordentlig over disse ting. Og ogsaa
selve agitationen, selve arbeidet for at skaffe sig borgerrettigheder vil virke
opdragende, ikke mindst derigjennem, at det vil samle kvinder af de forskellige
445 samfundsklasser om en fælles interesse.

At i det hele sagens fremgang for en væsentlig del vil være afhængig af, hvorledes
kvinderne selv forholder sig til den, er tydeligt nok. Jo mere vort lands kvinder
selv vil komme frem med sine krav, desto snarere vil den lovgivende forsamling
450 erkjende, at det er skadeligt for samfundet og uretfærdigt mod individet at negte
dem deres ret.

455

Kilde

Gina Krog: Stemmerett for kvinder. Foredrag i Norsk kvindesags-forening den 27de november 1885.

Kristiania 1885.

460

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/stemmeret-for-kvinder-16>

465

470

475

480

485

490

495